

vsem jasno, toda z nezaupanjem smo vzeli to vest na znanje.

Ako se je morda zasledoval z bavar-skimi četami kak drug namen, potem bi se ne mogli načuditi v današnjih razme-rah brezmejnih nemški predrznosti, ki bi se mogla primerjati samo še madžarski.

Naša Koroška, ta posvečena zemlja, kjer je tekla zibelj slovenske kulture, kjer stoji Celovec, ki je bil svojčas središče našega narodnega gibanja, kjer je v oni idealni dobi deloval cvet slovenskega razumnštva, ki je dajal pravce narodne-gimu gibanju po vsej Sloveniji — ta Koroška naj bi prišla pod zaščito rajhovskih čet!

Proti taki nakani bi se bili seveda najodločnejše uprli, pa so Bavarci sami brez protesta odšli . . .

Smešno je sicer bilo, ko se je hotel oni dan madžarski delegat pri franco-skem generalu Franchetu d'Esperayu nekaj pregovarjati glede ogrskih Rumunov in Jugoslovancev ter se pri tem skliceval na to, da je Ogrska nevtralna, nakar je dobil edino pravičen in umesten odgovor: »Kaj nevtralni! Porazeni ste! Treba mi je dati samo migljaj, in Jugoslovani, Čehi in Rumuni Vas strejo v prah!« In kaj je govoril še pred nedavnim časom Jugoslovonom grof Tisza? Vsi se spominjamo njegove presmele, smešne grožnje, da bodo Madžari, preden sami poginejo, imeli še toliko moči, da nas strejo (zermalmen). Ironija usode! . . .

Ali morda Madžari poizkušajo uresničiti Tiszovo grožnjo samo v Medžimurju?

In prav isto velja in nič manj smešno ni, ako bi se hoteli Nemci pregovarjati z nami glede Koroške. Tudi njim velja Franchetov odgovor.

Da so nekateri koroški Nemci, katerih očetje so bili vsi Slovenci, pozdravljali nastop rajhovskih čet na Koroškem, je pač višek nemške smelosti.

Menda nam ni treba klicati v spomin, kaj so vse počenjale rajhovske čete v zvezi z madžarskimi na jugoslovanskem ozemlju, v Srbiji. Ne bomo pozabili, da so Nemci in Madžari morili neoboroženo srbsko civilno jugoslovansko ljudstvo, da so onečaščali in klali jugoslovanske žene in otroke.

Vsa ta grozodejstva se morajo spraviti na dan na mirovni konferenci, da jih zve ves kulturni svet.

In s takimi četami so hoteli baje vzdržavati mir in red v staroslovenskem Korotanu!

Mi samo vprašamo: Ali sta vredna taka naroda, kakor sta nemški in madžarski, ki sta rodila take oficirje in tako vojaštvo in njihovega zagovornika grofa Tiszo, da se jima žrtvuje samo ena koroška ali ogrsko-slovenska vas, da, samo en jugoslovanski človek, samo ena sed slovenske zemlje, da bi ugodili njunim narodnim aspiracijam in želji po razširjenju ali obdržanju njihove krivične posesti?

Nikdar ne! Nemci in Madžari naj nikar ne izkušajo netiti odpora Jugoslovancev in jim s tem klicati v spomin madžarskih in nemških grozodejstev! Odpor izvoze osveto, in ta bi morala biti strašna!

Zanje veljajo besede francoskega generala in te naj zapišejo z velikimi črkami na naslov knjige zgodovine, ki se pričinja s popolnim porazom Nemčije in Ogrske!

Krekov načrt o novi šoli.

»Slovenec« z dne 5. t. m. prijavlja članek pod naslovom »Dr. Janez Ev. Krek o ureditvi jugoslovanske države«, ki pravi uvodoma: V zagrebških »Novinah« priobčuje intimni prijatelj pokojnega dr. Kreka naslednji znameniti članek . . . Potem navaja članek Krekove misli, ki jih je razvijal pred dvema letoma, išoč v Zagrebu informacij o položaju. Krek je pripovedoval svojem prijatelju, kako bi on uredil bodočo državo SHS. Dotaknil se je vseh vprašanj, ki prihajajo tukaj v poštev, torej tudi šolstva ni mogel prezreti. Potem, ko je razpravjal o centralnem parlamentu, o narodno-politični in socialno-politični zbornici, o njih političnih in ekonomskih momentih, o kulturnih tendencah in o občinah, nadaljuje: »To bi bile najglavnejše poteze državne uredbe. Sedaj naj jih na pojasnim na zgledu. Vzemimo š o l s t v o, ker je le, to za nas najeminentnejšega pomena. Centralni parlament izda zakon: vsak otrok od 7. leta dalje mora obiskovati ljudsko šolo, dokler je ne dovrši. Potem ugotovi zakon organizacijo ljudske šole, odredi minimum znanja, ki ga mora imeti vsak državljani iz vsake stroke, zlasti mora biti v vsej državi enoten pouk o narodnih in državljskih pravicah in dolžnostih, končno kdo sme snovati šole, t. j. sme jih vsa-

kdor, ki se drži tega zakona. Dolžnost snovati ljudske šole, ako jih še ni, imajo občine. Da li naj bo šola konfesionalna, interkonfesionalna ali akonfesionalna, odločajo starši otrok in to po belgijskem šolskem sistemu, ki nam more, nekoliko popravljen, služiti v zgled.

»Občina naj ta šolski zakon svobodno aplicira. Ustanovi naj konfesionalno ali nekonesionalno šolo — kakršno hoče. O tem odločuje njen zastop. Cim več svobode, ker so nas doslej paragrafi strahovito dušili! Tudi srednje šole bi vzdržavale občine, toda z državno, oziroma pokrajinsko pomočjo, ki bodi zopet določena po glavah dijakov. Vse gospodarsko šolstvo bi bilo v glavnem v kompetenci pokrajine, ki bi se mogla sporazumeti tudi z občino ali drugo institucijo in ji dati v to svrhu podporo. Vseučilišča bi financirala država. A nihče ne bi smel braniti, da se osnujejo tudi zasebne srednje šole in zasebna vseučilišča. Se več, ustanovitelj bi mogel zahtevati za šolo tudi državno, oziroma pokrajinsko podporo, ki bi se mu dala po enakem nace-lu kakor občinska za ljudsko šolo.«

»Imeti moramo svobodno tekmo za vse kulturne nazore, vse stranke, vse organizacije. In kdor je sposobnejši in delavnejši, naj zmaguje!«

»Vsi ne bi soglašali z vami, posebno v poslednjem,« pripomnim dr. Kreku.

»Vem, koga mislite,« pravi doktor. »Toda ti ljudje ne upoštevajo, da pri nas noben paragraf ne bo rešil cerkve in njene organizacije, ako njeni duhovniki in lajki ne bodo živeli in delali, kakor treba. Znano vam je, da sem rebus sic stantibus-zagovornik ločitve cerkve od države. Dovolj so me zaradi tega napadali. In imajo zase mnogo logičnih in teoloških argumentov. Toda zame je logika razvoja in življenja, ki v resnici ne nasprotuje katolicizmu. Sicer pa kakor Rim hoče! On hoče konkordat, torej ga hočemo tudi mi. Katoliška cerkev mora kakor pravoslavna imeti v bodoči državi javnopravni značaj; nadalje ne sme biti državne cerkve. Vsem verskim družbam sploh se mora dati popolna avtonomija, a država naj se čim manj vtika v njihove posle.«

Ti nazori dr. Kreka imajo svoje zagovornike in svoje nasprotnike. Zagovornikom polaga dr. Krek sam utemeljitev v usta, nasprotniki pa se opravičeno boje, da izgubi šola na svoji enotnosti, na temeljitosti svoje organizacije, na nemotnosti in neodvisnosti svojega delovanja — torej na svojem bistvu in smotru — ako jo dobe občine v roke. Potemtakem utegne šola zabresti v še večjo nesamostojnost in odvisnost, nego jo uživa danes: pomaknil bi se ves učni in vzgojni aparat nazaj in navzdol, namesto da bi se pospel naprej in navzgor. Šoli bo treba trdnega temelja v državnem zakonu in poskrbeti bo dalje treba, da ne bo mogel vsakdo tresti in majati na zgradbi, ki jo naj sezidamo v zavetje in porast kulturni sili naroda!

Preden poročamo zadnje in zrelo besedo, bo treba resnega preudarka, da ustvarimo v resnici nekaj lepega, dobrega in trajnega. Vsak, kdor se zanima za to vprašanje, ki je po Krekovi besedi za nas najeminentnejšega pomena, gotovo stori svojo dolžnost z nasveti in dokazi, da napravimo čim popolnejše delo, kakršno bo moglo in moralo služiti samo vsestranskim koristim našega naroda!

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz naše Zaveze.

Vse Zavezino članstvo opozarjamo na zadnji poziv, ki je priobčen v posebnem izdanku našega lista z dne 4. t. m. Delajte! Poročajte!

Razposlali smo tiskovine, ki jih omenja poročilo s prve vodstvene seje v točki 10. (Glej »Učit. Tov.« z dne 4. t. m.) Pri izpolnitvi tiskovin se ravnajte po tankaj natisnjem navodilu!

Obenem smo razposlali tudi tiskovine, ki so namenjene našim listom. Vrnite jih izpolnjene v dokaz izvršenega uspešnega dela! Uvažujte naš poziv!

Vodstvo Zaveze.

Slovenska Šolska Matica.

Kdor se še ni javil za člana, naj stori to zanesljivo še tekom tega meseca. —

* Belgijski šolski sistem je danes najnaprednejši: snovati šole more pod zakonitimi kavelami vsak, kdor hoče; vsak roditelj more vpisati svojega otroka, v katero šolo hoče; pred vpisom mora za vsakega otroka dvigniti na občinskem glavarstvu bon, ki pooblašča ravnateljstvo šole, da zahteva od občine ka otroka določeno plačo. Bon pri vpisu izroči ravnatelju šole. Ravnatelj vseh šol izroči nekaj dni po vpisovanju bone občinskemu poglavarstvu, ki jim porem iz občinskega proračuna za vsak bon prizna določeno vsoto, ki od-pade na vsakega otroka.

Članarino po 4 K naj pošlje vsakdo sam naravnost Slovenski Šolski Matici v Ljubljano, ako je ni že izročil svojemu poverjeniku.

Društvene vesti.

+ **Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani** odgovarja na razna vprašanja, ali so naše organizacije na delu; bogo-li storile svoje dolžnosti; nastopno: vse se neprestano seje odbora Dež. slov. učit. društva. Stopili smo v stik s Slovsko Zvezo, katere vodstvo pa je za 14. november sklicani občni zbor odpovedalo, oziroma ga odložilo na nedooceni cas. Važna skupna seja obeh dež. učit. organizacij je sklicana na nedeljo, dne 17. nov. ob 10. uri dop. Takrat pridemo do definitivnih sklepov o zadevah, ki so označene v Spomenici narodni vladi SHS. — Učiteljstvo naj le pomirjeno pričakuje novih ukrepov, ki jih storita skupna odbora!

+ **Pedagoško društvo v Krškem** je zborovalo dne 2. t. m. Na zborovanju so bile enoglasno sprejete sledeče resolucije:

1. Računajoč z dejstvi, naj učiteljstvo na vseh šolah, kjer se je poučevala nemščina, ta pouk tako ukine dotlej, da izidejo v tem oziru natančnejša navodila. Čn kdo izmed roditeljev zahteva za svojega otroka pouka v nemščini, naj si istega preskrbi privatnim potim. Ure, ki so se doslej uporabljale za pouk v nemščini, naj se v prihodnjih mesecih, v kolikor je na dotični stopnji mogoče, porabijo v to, da seznanimo našo mladino z našo nesrečno zgodovino in našo novo domovino. Kar prestaja časa, ga uporabimo v poglobitev glavnih predmetov. Sole in razredi, ki so imeli izključno nemški učni jezik, na obdrže nemščino do nadaljnih odredb kot predmet. Vsi drugi predmeti naj se poučujejo v materinščini.

2. Učiteljstvo naj v prihodnjih dneh skrbi, da se naše Vstajenje vsepovsod proslavi kolikor moči slavnostno in dostojno. Povsod naj sodeluje šolska mladina pod vodstvom učiteljstva, ker je to najboljša vzgoja narodnosti. Kjer je mogoče, naj učiteljstvo sporazumno z duhovščino prireja predavanja o Jugoslaviji, o naši žalostni preteklosti in o naši prihodnosti.

3. Učiteljstvo, zlasti šolski voditelji, naj na vseh šolah delujejo na to, da se v teh dnevih vstajenja zedinimo in pustimo neplodni prepir, ki je učiteljstvu rodil le gorje in mu pokopal ugled v prilog političkim strankam. Strnimo svoje vrste, podajmo si roke in se združimo v naši Zavezi!

4. Z ozirom na to, da je bila šolska izobrazba obrtniških vajencev še pred vojno jako pomanjkljiva, da se je ta v štiri letih vojne popolnoma zanemarila, da mora imeti obrtnik tudi dobro šolsko izobrazbo, zahtevamo, da se vse obstoječe obrtne nadaljevalnice odpro in se osnujejo nove povsod, kjer so za to dani pogoji.

5. Glede na učiteljsko izobrazbo zahtevamo: a) predpogoj za sprejetje na učiteljska je meščanska šola; b) učiteljske naj se razširi vsaj za en razred navzgoraj; c) na vseučiliščih naj se osnujejo dveletni tečajji za učitelje, ki že imajo usposobljenostni izpit za ljudske šole. Po obisku se sme dotični učitelj javiti, da napravi izpit za meščansko šolo; č) za vsake pripravnik, ki so po dveh, oziroma treh letih napravili zrelostni izpit, naj se osnujejo na učiteljskih dveletni oziroma enoletni tečajji. Pripravniki, vojaki dobijo za obisk teh tečajjev primerno podporo; d) častna dolžnost vsakega učitelja je, da se vsestransko nadalje izobrazuje.

6. Dosedanji okrajni šolski nadzorniki niso vršili povsod svoje naloge v prid šoli in učiteljstvu. V prihodnje naj bodo nadzorniki res svetovalci učiteljstvu in ne strahovi. Izbrani naj bodo izmed najboljših med ljudskim učiteljstvom — če le mogoče — dotičnega okraja. Njih imenovanje naj se izvrši potom volitev ali pa vsaj z jasnim razpisom, ki se ga lahko posluži vsakdo izmed učiteljstva. — Vsak nadzornik bodi učiteljstvu svetovalec, ne pa pisar na okrajnem glavarstvu. V ta namen naj se mu prideli potrebni tajnik.*

7. Učiteljstvo krškega okraja z navdušenjem pozdravlja Lex magistris — zakon o občinskem tajništvu in šolski kmetiji — in pozivlja Zavezo, da zastavi vse sile v doseg tega zakona, ki bo popolnoma predrugačil stališče učiteljstva med narodom na kmetih!

+ **Učit. društvo za ptujski okraj** zboruje v četrtek, 14. novembra t. l., v okoliški šoli v Ptuj ob 10. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. Dopisi. 3. Poročilo o Zavezinem delegacijskem zborovanju. 4. Slučajnosti. Z ozirom na važnost zborovanja, pričakuje obilne udeležbe odbor. — Aprovizacija bo za november tudi za ta dan pripravljena.

+ **Učiteljsko društvo za konjiški okraj** zboruje v četrtek, dne 28. novembra t. l., ob 10. uri predpoldne v okoliški šoli v Konjicah po sledečem vzporedju:

1. Nagovor predsednika.
2. Došli dopisi.
3. Poročilo o deleg. zborovanju Zaveze v Ljubljani. (Pleško.)
4. Tajnikovo poročilo.
5. Blagajnikovo poročilo. (Pregledovanje računov.)
6. Volitev novega odbora.
7. Slučajnosti.

Tovariši, tovarišice! Zborovanje je važno, udeležite se ga v polnem številu! Ob tej priliki se naj plača zaostala članarina in prispevki za učiteljski podporni sklad.

Predsednik: Ferdo Bobič s. r.
Tajnik: Franc Golež s. r.

Kronika.

= **Republika?** Pod tem naslovom piše »Naprej«: »V sedanjem političnem preporodu se pojavljajo najrazličnejše struje, ki zastopajo svoja načela glede na obliko novih in starih držav. Tudi Jugoslovani se bavijo z vprašanjem, kaksno obliko naj dobi Jugoslavija: monarhično ali republikansko. Za nas v tem pogledu ni vprašanje nobena uganka, ker so socialni demokrati vedno za čim svobodnejšo obliko države. Da je republika mnogo boljša oblika kakor monarhija, mora vedeti že pač vsak politični abecedar. — Ze na tivolski in poznejši belgajski konferenci so se zavzemali jugoslovanski socialni demokrati za zvezno republiko balkanskih Slovanov, oziroma balkanskih narodov, ker bi le taka oblika v sedanjih razmerah imela potrebno zvijsko silo ter obenem nudila zvezanim narodom svobodo razvoja. Izkusnja nas pa uči, da je monarhična oblika zatočišče reakcije, če ima država še tako svobodomiselnostno ustavo. — Pa tudi med jugoslovanskimi republikanci imamo zlasti dve močnejši struji. Ena zahteva strog centralizem, druga pa delni centralizem. Z ozirom na politične in socialne razmere se nam zdi, da bi bil prestrog centralizem napaka, vsekakor pa mora obstajati med Jugoslovani, ki se spoje v eno državnost, marsikaj skupnega, marsikaj centralističnega, ker bi sicer nova država ne mogla razvijati svojih gospodarskih in kulturnih sil na zunaj. So skupne stvari, zunanja politika in domače socialne uredbe, ki zahtevajo največjo pažnjo in največjo doslednost. — Izključeno je torej, da bi se mogla socialna demokracija ali sploh kateri svobodomiselnih državljan ogrevati za monarhično obliko, in le čudimo se, da se nahajajo ljudje, ki propagirajo to misel. V republiki prihaja volja ljudstva do izražanja, v republiki je ustvarjena podlaga za nemoten razvoj družbe. Ne mislimo, da bo jugoslovanska republika ideal državnosti, o, prav nič se ne vdajamo prevelikim nadejam. Toda v republiki bo delavstvo socialno, bo združilo svoje sile in delalo. Sadove pa pričakujemo le od svojega politično revolucionarnega dela. — Zato smo za svobodno republiko!« — Enako mnenje prevladuje v večini učiteljstva.

= **Mobilizacija jugoslovanske armade.** Iz Zagreba brzojavljajo z dne 13. t. m.: Danes je izšel poziv ministra za Narodno obrano dr. Drinkovića, ki z njim pozivlja pet najmlajših letnikov v aktivno službo.

= **Delokrog deželnega šolskega sveta v Ljubljani.** Narodna vlada SHS v Ljubljani je sklenila, da se razširi delokrog deželnega šolskega sveta v Ljubljani na vse ozemlje, ki je v območju narodne vlade SHS v Ljubljani.

= **Našo zemljo** je zapustil najstrupenejši sovražnik našega šolstva in učiteljstva — dvorni svetnik vitez Kaltenegger. S svojo rodovino se je preselil na Dunaj.

= **Spomenico našega učiteljstva Narodni vladi SHS v Ljubljani** objavlja v celoti »Slovenec«. Na spomenico opozarja »Slovenski Narod« v notici, ki jo zaključujejo besede: »Iskreno nas veseli, da so ravno naši učitelji prvi med vsemi stanovci povzdignili svoj glas ob prehodu v dobo narodne svobode, zavedajoč se resnosti položaja in pripravljeni vse svoje sile posvetiti splošni narodni blaginji. Prepričani smo, da bo Narodna vlada resno uvaževala predloženo ji spomenico. S posebnim poudarkom kažemo na 12. točko spomenice, ki govori o učiteljskih službenih prejemkih. Sedaj je prišel čas, ko je mogoče to vprašanje vendar končno pravično in pošteno rešiti!«

= **Narodna vlada SHS v Ljubljani** je suspendirala Albina Belarja kot dež. šolskega nadzornika in šolskega svetnika profesorja dr. Josipa Binderja kot profesorja na realki v Ljubljani. Srednje šole, ki so bile podrejene doslej nadzorniku Be-